

Mi történt a vakvilágban

Dankó-napok Szegeden

Dankó Pista, a híres dal- és nótaszerző 1858-ban Szeged-felsőtanyán (ma: Szatymaz) látta meg a napvilágot. Muzsikus cigánycsalád leszármazottja, s már 15 évesen saját zenekara élén játszott. Döntő fordulat volt életében Pósa Lajossal (költő) való megismerkedése:

"A költő karjára vette a cigányt, és halálós holtáig el nem hagyta többet. Ettől fogva nem is válik el a két név egymástól, és míg magyar nótát dalolnak a világon,

addig mindig együtt emlegetik nevüket" - mondta róluk Móra Ferenc.

Dankó rövid élete során több mint félezer dallamot, nótát komponált, melyek a magyar nóta történetének egyik legnagyobb alakjává tették. A Dankó-nóta jelentősége túlmutatott önmagán, hisz oly korban történt mindez, amikor a magyarságunk megtartóereje volt a tét, vagy ahogy Ady írta:

*"Magyar Dankó Pista, áldjon meg az isten,
Akinék a lelke elvágódik innen,
Akit kerget, hajszol sóvár, beteg vágya,
Akinék a lelke magyar földön árva,
Megmenti, megtartja a te magyar lelked,
A te nagy bánatod, a te nagy szerelmed,
A te duhajságod, a te kacagásod...
Visszaadtál nekem egy vesztett világot!..."*

Pósa Lajos közbenjárására számos ismert nép-színmű betétdalait írta meg. A kor legnagyobb színészei énekelték nótáit a színpadokon, és népszerűsége, talán ennek is köszönhetően, egekig emelkedett. 1890-ben saját daltársulatot szervezett. Járt az országot, sőt, a messzi Oroszországba is eljutott. A szerzői jogok kialakulatlansága miatt, bár az ország legkisebb szegletében is játszották dalait, ő maga, a dallamvilágában gazdag lélek, többnyire szegény-

ségben élt, és a sok nélkülözés a tüdővész halálós csíráját ültette el benne. A negyvenötödik születésnapja előtt, 1903-ban meghalt. A korszak egyik legnevezetesebb temetése volt utolsó ünnepe. Ötszáz dalát ötszáz cigányzenész kísérte sírjáig. Egy egész ország szalutált holtában előtte. Emlékét kortárs írók és költők műveikben örökítették meg, életéről színdarab és film is készült, Pósa közbenjárására szobrot is emeltek neki a szegedi Tisza-parton,

egykori kedves kávéháza előtt.

A VGYHE Nosztalgia Klubja együttműködve a Látássérültek Csongrád Megyei Egyesületével Szegedre utazott egy júniusi hétvégén. A látogatás során Dankó Pistára emlékeztek a résztvevők (június 25-26. - szombat-vasárnap). Megkoszorúzták a nóták szerzőjének szobrát, valamint a Szegeden található Agora Művelődési Központban versekkel és természetesen nóták sokaságával emlékeztek. Az eseményről készült beszámolót olvashatják a következőkben. Jómagam is az utazók táborát gyarapítottam.

Szombat reggel a Népliget Autóbusz-állomásról indult a busz. Már a hajnali órákban melegen tűzött a nap, így alig várta a csapatunk a légkondicionáló enyhítő hatását. Kényelmesen, ki-ki alva, ki-ki ébren utazott Szegedig. A jóleső hűvös után mindenkit fejbevägött a nyári kánikula. Az egyesület házigazdái várták a Nosztalgia Klub tagjait, akik rövid sétát követően vízzel és kávéval kínálták a társaságot a klubhelyiségben. Ízletes és finom volt a fekete, ami éppen annyi energiát adott nekünk, hogy a hűvös szobából ismét a hőségbe merészkedjünk.

Dankó Pista szobrának megkoszorúzásával vette kezdetét "küldetésünk". A műalkotás mellett Vaskóné Kiss Éva köszöntötte az egybegyülteket, majd Németh János Juhász Gyula: Dankó Pistának című versét szavalta el. Őt Nagy Krisztina éneke követte. A szoborról, illetve az ahhoz fűződő hagyományokról Németh János és Baksa Ernő, az idegenvezetőnk mesélt nekünk.

A helyi szokás szerint, ha szép lány megy el a szobor előtt, Dankó Pista megpengeti a hegedűjét. Egy másik hagyomány szerint a hegedű felső szárának egy darabját folyamatosan cserélni kell, mert az *Eltörött a hegedűm* című Dankó-nótára asszociálva mindig ellopják vagy letörik a hangszer egy darabját.

A szobor felállításának ügyét Pósa Lajos karolta fel. Margó Ede szobrász formálta meg a dalköltő alakját, amelyet 1912-ben állítottak fel Szeged belvárosában. Jelenleg a Dankó Pista Emlékeért Alapítvány ápolja kultuszát. 2003-ban, Dankó Pista halálának 100. évfordulója alkalmából a szobor mellett emléktáblát helyeztek el, amelyen Juhász Gyula: Dankó Pistának című verséből olvasható egy versszak:

*"Húzd rá, cigány, te örök, te áldott,
Virulj mindig, dicső nótafa,
Halhatatlan híred ragyogását
Be ne földelje feledés hava!"*

Végezetül a koszorúzást a Himnusz hangjaival tettük ünnepélyessé.

Délután a Szent-Györgyi Albert Agórában egy zenés-verses összeállítással emlékeztünk meg Dankó Pistáról. Nótáit és életrajzát is megismerhették az odalátogatók.

A program Farkas Béla, a Szegedi Szimfonikus Zenekar tagja, hegedűjátékával kezdődött: Csongrád megyei népdalok hangjai töltötték be a termet. A hegedűszót Vaskóné Kiss Éva rövid köszöntője követte. A Vakok és Gyengénlátók Csongrád Megyei Egye-

sületének elnöke bemutatta a meghívott vendégeket, és az összejövétel céljait. Bereczkné Bihari Erzsébet, a VGYHE Nosztalgia Klubjának nevében állt színpadra:

"Úgy gondolom, nagy napra jöttünk össze, hiszen a cigányzene koronázott királya, a hegedű virtuóza, Dankó Pista emlékének tisztelgünk. Ez a kis társaság a világot hozta ide a szívében. Szívben, lélekben nemes, aki a zenét szereti." - szölt közönségéhez a Nosztalgia Klub vezetője. "Akik nem szerették vagy nem ismerték a cigányzenét, a magyar nótát, most szeressek és ismerjék meg, és öregbítsék Magyarország hírnevét." - folytatta, majd mindenkinek jó szórakozást kívánt.

A szavakat Farkas Béla és Losó Dávid, a Király-König Péter Zeneiskola tanára és zongoraművész közismert klasszikusaiból álló, úgynevezett mini hangversenye követte. Többek közt Brahms és Monti darabjait játszották.

A szervezők valóban szenteltek időt a dalszerző életének megismerésére. Igen részletes életrajzát felolvasták, majd az egybegyűlteknél értékes ajándékokért - több alkalommal a műsor alatt - kérdéseket tettek fel Dankó Pistáról.

A Dankó Kórus népdalokat és magyar nótacsokrokat énekel. Céljuk a magyar nóta és a cigányzene megőrzése, ápolása. Természetesen ez alkalommal is egy-egy népdal és nóta összeállítással kedveskedett közönségének.

A szünetet követően a VGYHE Nosztalgia Klubja képviselőjében léptünk színpadra. Zenés-verses produkcióinkat Kuzma Levente orgonaművész, a

szegedi Dugonics András Piarista Gimnázium tanára briliáns játéka nyitotta meg. Zongorakíséretével segítette Kovács Józsefet, aki Dankó Pista nótái közül válogatott. A Nosztalgia Klub vezetője Móra Ferenc: a Hegedű című írásával szerzett megható és szép perceket mindenkinek. A történet egy közönséges hegedűről született, amelyről Móra Ferenc azt gondolta, hogy Dankó Pistáé, de a kutatások során kiderült, hogy nem az övé volt. Nagy Krisztina Dankó szerzeményekkel, Borsodi Zsuzsanna két verssel, jómagam pedig Brahms: IV. magyar táncával készültem. Kerékgyártó Lászlóné humoros éneklésével csalt mosolyt az arcokra.

Már igencsak eljárt az idő felettünk, ami senkit nem zavart ezen a nyári kora estén. Az este hátralévő részében Mizsei Zoltán, Várkonyi Gyula és Acsai Ferenc mulattatták a nagyérdeműt. Mizsei Zoltán világkörüli útra vitt mindenkit harmonikája segítségével. Személy szerint engem lenyűgözött az egyveleg és a virtuozitás. Sokáig hallgattam volna még a dallamokat. Szerencsére nem lett vége a zenefolyamnak. A klarinét hangja, a szívből jövő ének és muzsika folyamatosan ébren tartotta a figyelmemet. A művészek még nagyobb nőttek a szememben akkor, amikor Nagy Krisztinát és Kovács Józsefet (magyar nótákat énekeltek a műsorban) szólították színpadra, hogy zenei aláfestéssel daloljanak együtt a közönséggel.

A nap zárásaként Vaskóné Kiss Éva minden fellépőnek megköszönte a közreműködést, majd mindenki a szállásá-

ra igyekezett a vihar elől. A mi kis csapatunk megúsza szárazon az égi áldást, így a finom vacsora után a pihenésnek, beszélgetésnek szenteltük az időt a Piarista Gimnázium kollégiumában.

Másnap reggel kisvasútra ültünk, de még nem hagytuk el Szegedet. Végigvonatoztunk a belváros utcáin, közben Rózsavölgyi Rita bemutatta nekünk a város történetét és főbb nevezetességeit. Egy ízletes ebédet követően ismét buszra szálltunk és elhagytuk a Tiszaparti várost: a trolibuszokat, a villamo-

sokat; de visszük magunkkal Dankó Pista emlékét és a szegediek vendégszeretetét.

Az újság hasábjain szeretnék köszönetet mondani a szervezőknek: a Vakok és Gyengénlátók Csongrád Megyei Egyesületének, a VGYHE Nostalgia Klubbjának, valamint minden közreműködőnek, akik segítettek, hogy az emléknep létrejöhessen.

Kovács Judit

Előadóest az Alexandra Könyvárúházbán

Nagy megtiszteltetés érte a Mozdulj! Közhasznú Egyesület versíró pályázatának díjazottjait. Írásaikat színészek tolmácsolták a közönségnek. A költeményekből összeállított irodalmi estet június 26-án tartották meg az Alexandra Könyvárúházbán. A felolvasó esten több látássérült szerző nyertes műve is elhangzott.

Dr. Szőke László, elfoglaltsága miatt nem tudott jelen lenni a rendezvényen, ezért levélben köszöntötte az egybegyűlteket, amit Tólos Marianna, a Mozdulj! Közhasznú Egyesület Elnöke olvasott fel. Az Emberi Erőforrás Minisztériumának Szociális és Család-

ügyért Felelős Államtitkárságának képviseletében a Fogyatékosügyi Főosztály vezetője köszöntötte levelében a résztvevőket. Véleménye szerint a fogyatékossgal élő emberek képesek ugyanolyan értékeket előállítani, mint ép társaik, nincs különbség alkotó és alkotó között. A művek maradandó értéket nyújthatnak mindenki számára, amelyet a közönség megismerhet, segítve ezzel a kulturális életben való aktív részvétel előmozdítását.

Tólos Marianna kérdésemre elmondta, hogy a pályázatra összesen 45 mű érkezett, amelyek közül a zsűri tizenötöt díjazott. Az összesen tizenöt pályázó

látássérült költő közül Bereczkné Bihari Erzsébet, Rácz J. Zoltán, Nagy Ilona, Kovács József, Varga Péter és Varró Gusztáv részesült nyereségben, akiknek műveit természetesen elszavalták az előadóesten.

Az Egyesület képviselőjétől megtudtam, hogy az előadóművészek örömmel fogadják el a felkérést. Pódiumra lépett többek között: Blaskó Péter Kossuth- és Jászai Mari-díjas érdemes művész, Karácsonyi Zoltán és Gilice Márti színművészek, valamint Ézsiás László. A versek között Krizbai Teca énekes pro-

dukciókkal színesítette a programot. Varró Gusztáv, a pályázat legidősebb résztvevője már nem élhette meg költeménye előadását, ám a természetéről szóló írását hatalmas taps jutalmazta.

A Mozdulj! Közhasznú Egyesület jövőbeni tervei között szerepel egy újabb versíró pályázat meghirdetése.

Gratulálok a nyerteseknek!

Kovács Judit

Együtt kirándult a két Egyesület

2013. július 4-én a Vakok és Gyengénlátók Nógrád Megyei Egyesületének tagjai látogattak hozzánk, Egerbe, a Vakok és Gyengénlátók Heves Megyei Egyesületébe.

Egy nap nagyon kevés, hogy Eger nevezetességeit megmutassuk, de próbáltuk tartalmassá tenni a kirándulást. Tagjainkkal együtt megnéztük a Főiskolán található Varázstornyot, a Csillagászati és Líceumtörténeti Múzeumot és a Csillagvizsgáló-tornyot. A kisvontatos városnézés után a Szépasszony-völgybe látogattunk, ahol kellemesen eltöltöttük a délutánt, majd a Bazilika megtekintésével zártuk a programot.

2013. július 18-án nagy örömünkre a Nógrád megyei Egyesülethez látogattunk el. Szeretettel fogadtak minket az Egyesületben, majd külön busszal kirándultunk együtt Ipolytarnócra, ahol nagyon kellemes és hasznos napot töltöttünk el, megismertük egymást és a nap végére mint régi barátok búcsúztunk.

Reméljük még sok közös élményben lesz részünk. Köszönjük!

*Majoros Kálmánné
Elnök*

A történelmi jelentőségű szerződés elfogadása világszerte javítja a látássérültek könyvekhez való hozzáférését

Marrakesh/Genf, 2013. június 27.
PR/2013/741

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization (WIPO) égisze alatt összegyűlt nemzetközi tárgyalók június 27-én egy mérföldkőnek számító, új megállapodást írtak alá, amely több-százmillió vak, látássérült és/vagy olvasási nehézséggel küzdő számára javítja a könyvekhez való hozzáférést.

A marokkói Marrakeshben összegyűlt tárgyalófelek több mint egy hetes, igen heves vitája után jóváhagyott megállapodás többévtől, a vakok, gyengénlátók és olvasási nehézséggel küzdőknek a kiadásban megjelentetett művekhez olyan akadálymentes formában való hozzáférése érdekében végzett munka eredménye, mint a Braille, "öregbetűs" (nagy méretű betűkkel kinyomtatott) és hangoskönyvek.

"Ez a megállapodás nemcsak a vakok, gyengénlátók és olvasási nehézség-

gel küzdők számára győzelem, hanem a különbözőképpen érdekelt felek számára is. Ezzel a megállapodással a nemzetközi közösség bizonyította azt a képességét, hogy képes speciális problémákat is kezelni és konszenzusos megegyezésre jutni. Ez egy kiegyensúlyozott megállapodás, amely nagyon jól képviseli a különböző érdekelt felek eltérő érdekeit" mondta a Világszervezet főigazgatója, General Francis Gurry.

Ez egy olyan, történelmi jelentőségű megállapodás, amely tényleges előnyökhöz vezet a látássérültek számára," jelentette ki a főigazgató.

A legendás sztár Stevie Wonder is csatlakozik a tárgyalókhöz a Marokkói Királyság által június 28-án a Marrakeshi Kongresszusi Központban tartott ünnepségen, ahol az egyezmény tiszteletére koncertet is ad.

"Nincsenek győztesek és nincsenek vesztesek, ezzel a megállapodással mindenki nyer," mondta Marokkó kommunikációért felelős minisztere, a kor-

mányszóvivő Mustapha Khalfi, aki a végső leütéssel jelezte a szerződés elfogadását. A "hét szent városának is nevezett" Marrakeshen lévő áldásnak és az összes résztvevőnek köszönhetően érkezhettünk el a megállapodáshoz, és ezt nevezhetjük akár "marakeshi csodának" is."

A WIPO 186 tagállamának több mint 600 képviselője részvételével hívta össze a WIPO, június 18-i kezdettel azt a diplomáciai konferenciát, melynek célja egy, a látássérültek és az olvasási nehézséggel küzdőknek a kiadásra került művekhez való hozzáférésének javítása témájában aláírandó megállapodás véglegesítése. A konferencia várhatóan 2013 június 28-án ér véget.

A "Marakeshi Megállapodásnak nevezett, a vakoknak, a látássérülteknek vagy egyéb okokból olvasási nehézséggel küzdőknek a kiadásra került művekhez való hozzáférést célzó szerződés úgy foglalkozik a "könyvéhség" (book famine) kérdésével, hogy arra szólítja fel a részes országokat, hogy nemzeti jogszabályaikat úgy módosítsák, hogy azok tegyék lehetővé a kiadásra került művek akadálymentes formátumban történő másolását, terjesztését és elérhetőségét, a szerzői jogtulajdonosokat megillető jogok alóli kivételek vagy korlátozások révén.

A megállapodás azt is előírja, hogy

vakokat, gyengénlátókat és olvasási nehézséggel küzdőket kiszolgáló/ellátó szervezeteknek módjában álljon az ilyen akadálymentes formátumú művek határokon túlnyúló, nemzetközi cseréje is. Az akadálymentes formátumú művek cseréje révén nőni fog az akadálymentesített művek száma összességében is, mivel megszünteti a duplicitásokat, ezzel is növelve a hatékonyságot. A jövőben ahelyett, hogy öt országban is elvégeznék ugyanannak a műnek az akadálymentes formátumúvá alakítását, az öt ország akár öt különböző művet is átalakíthat, melyeket azután egymás között kicserélhetnek.

Jelenleg az egyes országoktól függ az, hogy milyen korlátozásokat és kivételeket állapít meg. A gyakorlatban az egyes országoknak nagyon eltérőek a kivételekre és korlátozásokra vonatkozó jogszabályaik. Nagyon sok országban a saját célra történő másolás megengedett, azonban csak néhány ország tesz kivételt - mondjuk - a távtanulás esetében. Ráadásul, ha ilyen kivételek léteznek is, azok csak az adott országon belül érvényesek.

A megállapodás a szerzők és kiadók számára is biztosítékot jelent arra, hogy ez a rendszer kizárja a kiadásra került műveknek a megcélzott kedvezményezett körön kívül mások általi felhasználását vagy mások számára

történő másolását. A szerződés megerősíti azt a követelményt, hogy a műveknek a határokon átnyúló megosztása, illetve azoknak a szerzői jogok alóli mentessége olyan speciális esetekre korlátozódjon, amelyen nem állnak elentétben a műveknek a normál felhasználási módjával, és nem sértik indokolatlan mértékben a szerzői jogok tulajdonosainak jogait.

A megállapodás együttműködésre szólítja fel a szerződő feleket annak érdekében, hogy javuljon a műveknek a határokon túlnyúló cseréje. A felek kötelezik magukat arra, hogy amilyen gyorsan csak lehetséges, növelik a kiadásra került művek hozzáférhetőségét, ez az együttműködés pedig fontos lépés marad a cél elérése érdekében.

A megállapodást pénteken írják alá a résztvevő nemzetek képviselői, életbe pedig akkor lép, amint legalább 20 WIPO tagállam ratifikálta, ezzel megerősítve azt, hogy kötelezőnek tekinti a szerződés feltételeit.

Háttér

Az ENSZ Egészségügyi Világszervezete, a WHO szerint több mint 314 millió vak és látássérült van a világon, akiknek 90%-a a fejlődő országokban él. A WIPO által 2006-ban végzett felmérés szerint kevesebb mint 60 ország alkalmaz olyan jogszabályokat, ame-

lyek lehetővé teszik a vakok és látássérültek számára a szerzői jogi korlátozások alóli mentességet, például Braille, nagyméretű nyomtatású, vagy digitalizált, audió formátumú, szerzői jogvédelem alatt álló szövegek esetében.

Mindemellett, mivel a szerzői jog "területi" jellegű", ezek a mentességek általában nem vonatkoznak az akadálymentes formátumúvá átalakított művek országok közötti forgalmára, még hasonló szabályozással bíró országok esetében sem. Az egyes szervezeteknek minden egyes országban rendelkezniük kell a szerzői jog tulajdonosának speciális engedélyével ahhoz, hogy határokon túlnyúlva cserélhessék ki egymás között az akadálymentesített formátumú műveket, vagy csak hogy létrehozassák saját akadálymentesített anyagaikat. Ez egy olyan költséges eljárás, ami komolyan korlátozza a látássérültek és az olvasási nehézséggel küzdők bármilyen, nyomtatott formájú művekhez való hozzáférését.

A Vakok Világszervezet (World Blind Union) a világon évente kiadott kb. egymillió könyvnek kevesebb mint 5%-a jelenik meg a látássérültek számára hozzáférhető formátumban.

Fordította: Ollé Attila